התודה היתה באה פרק שמיני מנחות עז.

עשרה היו לחמץ עשרון לחלה. די' חלות היו חמץ וכמלה ג' מינין וכל אחד היה של י' חלות נמצא כמלה שלשים חלות של י' עשרונות נמצאו שלש עשרונות ושלש עשרון לכל מין ומין וג' חלות לעשרון שמכל עשרון היה עושה שלשה חלות של מלה דשלשים חלות לא היו אלא י' עשרון. ומה שאינו על כאן היא במלה מדברית אבל במדה ירושלמית שהיו ה' פחין שהן שלשים קכין דפחה שהה קכין ט"ו קכין לחמץ ומץ ומצה: **קב ומחלב.** היה עומן לחלה דמעיר קכין היה עושה י' חלות: **ושתי חלות לקב.** דמקב אחד היה עושה שתי חלות שהרי מעי"ו קכין היה עושה שלשים חלות של מלה: **גמ' מנהני מילי.** דאיפה שלש פחין: **תובן אחד.** מדה אחת הן: **לשאת (את) מעשר החומר הכה.** (ב) והכת (ג) היא היא נטילת מעשר על החומר דחומר הוא ל' פחין ואמר קרא דאיפה וכת תוכן אחד (ד) הוא: **ומאי עשמא יליף מכה ליף מאיפה גופה והכתיב באיפה עשיריה החומר.** שהוא שלשים פחין (איפה): **אלא.** משום הכי לא יליף מיניה דלא ידענא כמה הוא חומר דכתיב למילף מיניה לא ידענא כמה הוא חומר: **אלא מהכא מעשר הכה מן הכור.** וכור ידענן ודאי שהוא שלשים (ה) פחין לפי שהוא לשון חומר (ו) נמצא שהכת שהוא מעשר הוא שלשה פחין וכתיב באיפה שלשת פחין. מוכן אחד שמע מינה דאיפה שלשת פחין. והכי מתפרש קרא מעשר הכת מן הכור שמעשר של כור הוא כת עשרת הבתים חומר דכמומר איכא שלשים פחין שהן ר' בתים נמצא דחומר נמי הוי שלשים פחין כמו כור כי עשרת הבתים חומר דסיפיה דקרא לא לאומכנא אתי אלא שכפל הדיבור כמנהג הנביאים: **והמשתכר.** כאוכל נפש: **מאי טעמא.** אין מוסיפין על המדות יותר משתות: **אילימא משום אפקועי תרעא.** דכיון שמגדלין מוסיפין הדמים ומיתיין לגמא אתי לאוסיפי הדמים יותר מדאי: **אי הכי.** כי לא מוסיפין אלא שתות איכא נמי לגיתם להכי: **אלא משום.** הכי אין מוסיפין יותר משתות: **כי היכי דלא ליפוי בעולי מקח.** דקי"ל (כ"מ דף מט:) לוגמא (ז) שתות קנה ומחזיר לוגמא יתר משתות בטל מקח הכא נמי כתבר שמכר את התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו כדי המדה הראשונה חה קיבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ולף על פי כן קנה הלוקח ונותן לו דמי לוגמא ואין המוכר יכול לחזור בו (ח) כדי שיהא לו לגוקח מה לגמול: **כל דבר שבמדה אפי' כו'.** משום דקפיד עליה והרי נתאנה במדה: (ט) **אלא משום סברא.** המוכר שלוקח התבואה מבעל הבית ומוליכה כשווקים שרוצה להשתכר בה שתות ואילו היה מודד במדה שנתוספו ביותר הוי הפסד מרוי (י) דילמא למוכר שהיה מפסיד אותו יותר משתות (יא) (אבל) ומשום דלא ליפוייה דילמא תקנו אלא יוסיפו יותר משתות: ומוכדר בתמיה (יב) **דילמא הוא דלא ליפוייה רווחא לא כני וכן וזכין סברא איקרי.** אם כן אין הסתר מרויח כלום מה תקנה עבו לו: **קרא אשכח ודרש.** דגזירת הכתוב היא: **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל.** הרי עשים שקלים אותן עשים שקלים יהיה לכם המנה ופלא תרבעה וזוזים הרי (יג) ר"מ זוזי דינרים הוו בהאי מנה וקרי"ל (יד) דמנה דתוריתא אינה אלא כ"ה סלעים שהן ק' זוזים: **מנה של קדש כפול היה.** דהיינו ר' (טו) דינרין: **ושמע מינה מוסיפין על המדות.** דאמר מ' לר' של קדש דכוותיה לק' של חול כ': **ושמע מינה שתות מלכר.** שלמדמ מוסיפין הנשי דאי הוי שתות מלגיו לא היה צריך להוסיף תרבעים על מאתים: **מפני נמי דיקא.** דשתותא מלכר דקתני ממש מאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות שמע מינה דאותו [מלכן] ו' הוסיפו על הה' (טז) עשו ה' ירושלמיות שהן ו' מדבריות נמצאת צריך להוסיף עליהן הששית ושתותא מלכר: שקל האמור בתורה הוא סלע:

רש"י כת"י

ורבוכה. מלוט ברוחמין קרי רבוכה בת"כ (ס): **נמצא ג' עשרונים ושלש לכל מין.** שבמלה: **וג' חלות לעשרון.** דהוי עשר חלות לשלשה עשרונים ושלש: **ובמדה ירושלמית.** שהיו בה עשרונות אלא קכין: **היו.** המנה שלש קכין שהה קכין לשלה: **גמ' לשאת.** ליטול: **מעשר חומר הכה.** דהכת מעשר החומר והחומר שלשים פחין נמצא הכת שהוא עשירית החומר מחזיק שלשה פחין: **איפה נמי כו'.** ואמאי מקשית איפה לכת: **אלא.** מהכהוא קרא מאי טעמא לא נאמרת לה לאיפה משום דחומר גופיה לא ידענא כמה הוי: **הכא נמי.** כת לא תיליף מינה דהא חומר לא ידענא כמה הוא: **וחק השמן.** של מעשר: **הכה השמן.** מדת השמן זו היא מעשר הכת היה מן הכור העשור כולל עשרת הבתים יהיה לכם החומר והו יתכן ליטול ממנו בת אחת לפי שהחומר הוא עשרה בתים ובמחקלאל כתיבי הני קראי. (ז) ומקמת פסרים מתוך ק' וחק השמן של קרבן הכת ובמחקלאל כתיבי הני קראי: **מעשר הכה מן הכור.** דכור הוי עשרת בתים וכור פשיטא לה לגני בגל דהוי שלשים פחין שהיו מודדין תכיתה בשלה וכבור: **אין מוסיפין על המדות כו'.** מדות ומטבע כולהו נפקי מקראי דלקמן מאכל השמת הוי ס"ד דשמואל סברא קאמר להכי פריך מאי טעמא: **כפול טעמא.** לתמדות קאי ועל ראשון ראשון: **אילימא משום אפקועי תרעא.** שבשמגדיל המדות יותר מתחיל הפשר להתיקר מפני יתרות המדות ומתון שתחיל להתיקר מעט הולך ומתיקר הרבה דמי שאינו יודע תוספי המדות סבור דרעב בא לעולם ומתיקר יותר ויותר: **אלא משום לוגאה.** דלא הוי ביטול מקח שמחדש עד שלא ידעו הלוקחים שנתוספו המדה מוכרים בדמים הראשונים וכשידעו שנתאנה אם יוסיפו יותר על שתות נמצא שנתאנה יותר משתות וכטל מקח וכי מוסיפים שתות ומו לא יהא המקח קיים ויחזיר לוקח למוכר דמי לוגאתו והכי אמרי' בב"מ (ג:) יותר משתות בטל מקח קנה ומחזיר לוגאתו: **כל דבר שבמדה כו'.** דכיון דקפיד לא מחיל: **אלא משום סברא דלא נמטייב ולגאה.** מפני המחברים שקונה תבואה בכפרים ומוכר בעיר אלא יפסיד לפי שבני הכפרים מוכרים לו במדה הראשונה מדה בחתם שלשים והוא מוכר בעיר בשם שלשים כדאמרי' שלא יתבכר יותר משתות וממחם שפין המחבר שתות הוא מוכר בגמדה הגדולה ואם נוסיף יותר על שתות מפסיד מן הדמים שהוא נתן בה: **ויגיה.** הפסד: וקא פריך **ויגיה הוא.** דבעי דלא למטייה אבל ריות נמי [לא] בעי דמטייה דכי מוסיפין שתות לא מפסיד ולא משתכר: **וכן וזכין סברא איקרי.** בתמי'. וכי לכך נוטל ונותן כדי שיקרא תבר ולא יריחו כלום: **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה מאתן וארבעין הוו אלא שמע מינה תלת שמע מינה** מנה של קודש כפול היה ושמע מינה מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ושמע מינה **ה"שתותא מלבר אמר רבינא מתני' נמי דיקא דקתני תודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות שמע מינה:**

מתני'

מסורת הש"ס

ס) ל"ק מ"ז, כ) כ"ב ב. כ"מ מ:, ג) כ"מ מ: קדושין מב: כ"ב ב. לשל מש., ד) (קדושין לד' רבה), ה) (ברכות מרב דאין ל"ז גרס ליתני ליה איצא דאינא הוא בלא מרי), ו) (כ"מ מ: כ"ב ב.), ז) (בכורים ה: כ"ב ב.), ח) ל"ל דהכת מהיה נטילת מי. ל"ק. ט) ל"ל מאין נמצא שהכת. ל"ק. י) כ"מ המפיס. כ) ל"ל מאוכלא פחות משתות מי מחילה. ל"ק. ל) (מי' רשב"ם פ כ"ב ל ע"ז והכון הכון דינרין). מ) מי' ל"ק משתות הם ד"מ ופחה ד"ה ד"מ דאינא הוא בלא לתמייה ומהכדר תלמודא מעשים בלא לתמייה דאינא תקנו אלא יוסיפו יותר משתות ריוחא לא כני יתר מי. ל"ק. מ) (מתיתין י: מי' רשב"ם כ"ב ל ד"ה מנכן). ע) ל"ל ר"מ. פ) מי פרק ב. ל) נרמה דהיה כ"ב מן הלכ דקלת פסרים מי' כתיב כרש"י דחק השמן אינו מתעשר רק משמן של קרבן. הכת השמן יכי. ק) ל"ל ה"ה קרא דהשקל מי. ר) מי ל"ק דגם דקדש יכת לכן.

תורה אור השלם

1. האיפה ודבת תכן אחד יהיה לשאת מעשר החמר הכת ועשירית החמר האיפה אל החמר יהיה מחכנה:
יחזקאל מה יא
2. וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכר עשרת הבתים חמר כי עשרת הבתים חמר:
יחזקאל מה יד
3. והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם:
יחזקאל מה יב

הגהות הב"ח

(א) גב' כ' היכי דלא למטייה פסידא פסידא היא דלא: (ב) רש"י ד"ה לשאת יכי וכתב היא ל"ל יתיבת היא נמחק: (ג) בא"ד אחד הוא הם ד"ד ואח"כ מ"ה איפה נמי ומאי שמעתא: (ד) ר"ה כ' היכי וכי לאחר כי ותקנו מדי: (ה) ר"ה אלא משום וכי הי הכסד מני לאוכר שהיה מפסיד אותו שהוא יותר וכי: לתמייה פסידא תקנו כל"ל יתיבת דילמא נמחק: (ו) ר"ה ומהכדר בתמיה פסידא דינא היא דלא: (ז) ר"ה מתניתין נמי יכי דעשה מן ה' ירושלמית שש ירושלמית שהן ו' מדבריות וכי עליהן החמישית יהיה שתותא מלבר:

הגהות מהר"י לנדא

א) גב' כ' היכי דלא למטייה דילמא. נ"ב בב"ב דף ל ע"ב הגי' דלא ליתי פסידא לגברא. ובערוך גרס כאן כי היכי דלא למטייה דיגא הוא ג"כ לשון הספר:

מוסף רש"י

הוצא בסוף המסכת

שיטה מקובצת

ס) ובמצה היו שלש: ע) מעשר: ג) למטייה דאנא הוא:

עין משפט נר מצוה

ב א מי' ס"ע מהלכות מעשה קרבנות הל' יח:
ג מ מי' ס"מ מהלכות נזירה הל' ח סמג (לאין קנגו) ושעין קפ טוש"ע ח"מ סימן רלא סעיף טו: ד ג מי' ס"ע מהלכי תמידה הלכה ז סמג לאין קפ טוש"ע ח"מ סי קפ: ה ד מי' ס"ע מהלכי תמידה הל' ט טוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף ח:
ו ה מי' ס"ע מהלכי תמידה הל' כ טוש"ע סי סימן רס סעיף כ:

רבינו גרשום

רבוכה חלוט (בשמן) (בהוחתין). ובסדרה ירושלמית (הן) [הין] ה' סאין (ה') [ל'] קבין דסאה ר' קבין (וב' חלות לקב ש"מ (דד') (דעשר) חלות הן מכל מין ומין: המלואים שהיו בימי משה היו באות מצה וכו' ונמצאו אותן ב' ידות (במצה) (במצה) של תודה שהן כ' קבין ירושלי' שהן ו' עשרונות ועוזיים ועוזיים היינו ב' שלישין: מנהני מילי. דהאיפה שלש סאין: לשאת את מעשר החומר הבת. חומר היינו כור ל' סאין והבת עשירית החומר היינו ג' סאין: מ"מ יליפת מבה יליף מאיפה גופה אלא משום הכי לא ליפינן מיניה דלא ידענא כמה הוי חומר הכא נמי האי קרא (דבת) לא ידענן כמה הוי חומר: אלא מהכא וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור. וכור ידענן ודאי דהיינו ל' סאין. והכיר האיפה והבת תוכן אחת כלומר מדה אחת יהיה. ש"מ דאיפה ג' סאין: והמשתכר. בחיי נפש: לא ישתכר יותר משתות: מ"ט. אין מוסיפין: אילימא משום אפקועי תרעא. כיון דמגדילין המדות מוסיפין הדמים וחייסינן שמא (לא) יקרעו השער יותר מדאי: אי הכי. כי לא יוסיפו אלא שתות איכא נמי לגיתם להכי: אלא. משום הכי שתות ולא יותר כי היכי דלא להוי ביטול מקח דקי"ל אונאה פחות משתות נקנה מקח שתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח הכא נמי התבר שמכר לו התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה וזה קבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואפ"כ קנה הלוקח ואין יכול לחזור בו המוכר אבל מחזיר לו אונאתו: והאמר רבא וכו' אלא משום תגרא. החסר שקנה התבואה מבעל הבית ורוצה להשתכר בה שתות וקנה מדה קטנה וכשבא למכור אותה לא ידע שהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה ורוצה להרויח שתות והלוקח שם לפניו מדה שהוגדלה שתות נמצא שהמוכר אינו מרויח כלום ולא מפסיד ראם הגדילה יותר משתות הוה מני ליה דאנא הפסד למוכר: כ' שקלים. כ"ה שקלים עשרה והי שקל הרי ס' שקל המנה יהיה לכם. [ו] וסלע ד' זוזים ר"מ הוי ומנה דאורייתא אינו אלא ק' זוז. אלא ש"מ חלת מנה של הקדש כפול היה דהוי מאתן. ר"ש מוסיפין שתות. דהוי ר"מ: ודכוותה בחולי עשרין ר"מ שתות מלבר דאי שתותא מלגאו לא הוי מ': דיקא נמי דשתותא מלבר דקתני התודה היתה באה ה' סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות. ש"מ דאותו שש הוסיפו על החומש והיינו שתות מלבר:

ו) נרמה ל"ל וס' קלעים כ"מ זח כוי.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com